

DIÀLEG

Frankfurt

N JAUME CABRÉ

No és balder parlar de coses òbvies. Potser hi haurà lectors que s'estranyin que hi hagi polèmica quan parlem de qui són els que han d'anar com a representants de la literatura catalana a la Fira del Llibre de Frankfurt l'any que la literatura catalana (i si ho voleu, la cultura catalana) en sigui la convidada. Per desgràcia, n'hem de parlar i en fer-ho, ho lamento, repetim conceptes i ens referim a obvietats.

Tota obra artística s'alimenta d'uns referents culturals, històrics, socials, antropològics, sociològics que la fan créixer. Tota obra artística és creada amb un material concret. La pintura existeix materialment gràcies al color, el traç, la textura, les formes, les sensacions induïdes amb diverses tècniques plàstiques... La música treballa amb el so i el silenci, amb el ritme, el timbre, la tessitura, l'harmonia, el motiu, la frase, la construcció, la repetició, la variació... Una novel·la, com ens recorda Mercè Rodoreda al pròleg de *Mirall trencat*, són paraules. La literatura té la llengua com a únic material de cocció. Podem construir anhels, somnis, dubtes, històries, traïcions, personatges, paisatges..., però tot ho hem de fer amb les paraules i només amb les paraules. Això fa que la literatura sigui l'art que, per estendre's més enllà de la comunitat lingüística a la qual pertany, necessita la traducció. Podem comprendre sense traductor la magnífica sonata de Franz Schubert (la D. 960) que ara estic sentint en la versió extraordinària de Joan Amils. El pianista Joan Amils és català i Schubert era vienès. Si puc passar la gravació a un amic meu de Bucarest, no em caldrà cap mena de traducció perquè el llenguatge musical té aquest avantatge sobre la literatura. En canvi, ara mateix estava llegint unes pàgines de Cioran i he trobat insuficient el diccionari romanès-castellà que tinc a mà. Però necessitava un diccionari. De fet, necessitava un diccionari romanès-català, però encara no està enllestit. El que vull dir és que necessitava un diccionari. Home, això és obvi, pensarà molta gent.

Sí, però quan parlem de Frankfurt es veu que ja no ho és tant. Si la convidada és la literatura catalana, la gent que hi ha d'anar han de ser escriptors que escriguin en català, siguin ciutadans francesos, italians, andorrans o espanyols: l'únic requisit és que escriguin en català. Llavors, de seguida se'ns recorda que és que hi ha escrip-

tors catalans que escriuen en castellà. Molt bé. I què? També hi ha escriptors catalans que escriuen en francès; em pregunto si l'Institut Ramon Llull els convidarà a Frankfurt per representar-nos. I els escriptors valencians i balears que escriuen en castellà? També? I els italians que, nascuts a l'Alguer, escriuen en italià? També?

El que xoca és saber que si les coses es plantegen de manera diferent, ningú no ho posa en dubte. Maalouf pertany a la literatura francesa encara que ell sigui libanès; encara que parli de la seva estimada Muntanya o de les escales de Llevant. Puixkin pertany a la literatura russa per més que ell fos

Malgrat que això és tan evident, ens diuen que a veure si hem de tractar els escriptors catalans que escriuen en castellà com a empestats. És horribel sentir-se dir això quan el que estàs argumentant és tota una altra cosa. Qui tracta qui de què. Per què els escriptors catalans hem de demanar excuses de tot el que som? Per què hem de donar mil explicacions amb el temor que ens tractin de tancats? Per què no es fiquen amb els que concedeixen el premi Cervantes exclusivament a escriptors que escriuen en espanyol? Per què no el donen a escriptors que escriuen en noruec? O que escriuen en català i, si més no alguns, a més són ciutadans espanyols?

Llavors es busquen altres arguments: la invitada no és la literatura sinó la cultura catalana. Molt bé, canvi de regles de joc: no la literatura sinó la cultura. Els responsables ja respiren tranquils perquè poden convidar en Ferran Adrià i la Rusalleda a Frankfurt. I en Raimon, i en Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries. I l'Antoni Tàpies. Comadira, Porcel, Moncada, Barbal, Mira, Ausiàs Marc, Verdguer, Foix i Víctor Català estaran molt ben

“Si la convidada és la literatura catalana, la gent que hi ha d'anar han de ser escriptors que escriguin en català, siguin ciutadans francesos, italians, andorrans o espanyols: l'únic requisit és que escriguin en català”

cuteixo. Mira que em cau bé el Cercas i com li envejo l'èxit que té. Ara bé: la seva obra pertany a la literatura espanyola. No és anar contra ningú, dir això. Si a Europa i al món han de conèixer la cultura catalana, que sigui la cultura pensada en català i la literatura catalana, clarament, sense complexos. I que els admirats col·legues que he citat (Cercas, Mendoza, Loquillo, Azúa...) entenguin que ha de ser així i donin el cop de mà que ens fa falta, que ens fa tanta falta, perquè ens cal aprofitar l'aparador de Frankfurt per dir a la gent de bona voluntat que existeix una literatura catalana escrita en una llengua europea que encara no és oficial a Europa i que està sotmesa a pressions inhumanes que la poden abocar a la desaparició malgrat la seva riquesa i potència en el camp artístic i social.

Que als Països Catalans i a l'Alguer hi viu gent o hi ha viscut gent que pertanyen a altres cultures i que s'han integrat, uns més, altres menys, a la catalana? És clar que sí. Que els hem d'aprofitar? I tant! Però mai no se m'acudirà dir que Chopin era un compositor mallorquí o Graves un poeta mallorquí. Si tots dos fossin vius els demanaria ajut perquè anessin a Frankfurt a explicar què és per a ells la cultura catalana. Com també invitaria els citats escriptors castellans a anar-hi a explicar el mateix, no cal dir-ho. A qui també hi invitaria fóra els estudiosos estrangers que, visquin aquí o al seu país, fan de la literatura catalana una part important de la seva feina intel·lectual. Que no és un aparador, Frankfurt? Ensenyem-hi allò que som i les valoracions mundials que se'n fan.

Els qui hagin de prendre decisions, que siguin valents i no maregin la perdiu. I que recordin que Carme Riera és mallorquina, que Daniel Bezsonoff és català com Màrius Sempere i Jordi-Pere Cerdà; que Joan Francesc Mira és valencià i Jesús Moncada aragonès. Al marge de les divisions i separacions imposades pel nacionalisme dels Estats, que té les seves raons polítiques i administratives, aquestes i tantes altres persones estan unides per un lligam inesborrable: la llengua amb què viuen i pensen, que és la llengua amb què escriuen.

DANIEL BOADA

mestís, com Dumas, que pertany a la francesa sense cap mena de dubte. Max Aub, nascut a París, de família alemanya, criat a València, pertany a la literatura espanyola perquè va decidir escriure en espanyol. Elias Canetti, búlgar, jueu sefardita, crescut, de menut, en romanès, educat en anglès i francès, va decidir escriure en alemany perquè era la llengua que els seus pares feien servir. Digue'ls que pertany a la literatura búlgara i et prendran per foll. Gabriel Miró i Azorín són estudiats sense cap vacil·lació com a literatura espanyola per més que parlessin català a casa.

acompanyats, i no ho dic amb ironia.

Però tots sabem que aquest no és el problema. El problema és que a qui es deleixen per portar com a representant de la cultura catalana és el Loquillo. I com a escriptors, el Mendoza, l'Azúa, en Cercas i l'obra d'en Montalbán, i si no hi estàs d'acord ets un provincià. El president Maragall diu que cal dur-hi uns i altres, amb discriminació positiva cap al català. Jo crec que no, que si el Mendoza hi és convidat i li sembla bé d'anar-hi és perquè és un estimable dramaturg en català, però no per la feina novellística que li ha donat el prestigi que té i que no li dis-